

» דמדומי האלים | לאן נעלמה שולמית ויטנברג? «

על המדף

על המדף

בגלריה "הקיבוץ", בתערוכה מרתקת - "ממוללת", שמה - שאצרה יעל קיני לנורית גור-לביא (קרני), נעמי שניידר ונעה רז-מלמד, מצאתי את עצמי נשאב לחלל המדפים העמוסים ב"אוספיה" של רז-מלמד. סיפורה האמנית, בת קיבוץ גבע: "במשך כארבעה חודשים אני אוספת רהיטים זרוקים במתחם הרחובות בהם אני מטיילת עם הכלבה. במיבצ שבנתי (קראתי לו שאיפה-נשיפה) - יצרתי מעין שכבות ההולכות ומתאורות ככל שעולים מעלה." מדפי העץ והזכוכית של רז-מלמד מארחים עליהם וביניהם אינספור דימויי חי וצומח באינספור אופני ייצוג: צלחות, גולגולות חיה, מיכלי זכוכית וחרס, מושאי עצמות ושלדים, עבודות ידי למיניהן בחומרים סינתטיים. ועוד ועוד. התחושה הדחוסה היא זו של מוזיאון טבע, המעבד עיבוד אמנותי אישי מאד של "ארט ברוט" פרימיטיביסטי.

המדיום הלקטני/סיווגי הכמו-מוזיאלי הזה מאפיין את עבודתה של האמנית (ילדת 1962). אם להסתפק בדוגמא אחת נוספת, נכיר את התערוכה שהציגה נעה רז-מלמד במוזיאון הרצליה בספטמבר 2012, המיצב "אדמה שקופה", שהורכב ממדפים עמוסים בדריעים 'טבעיים' לצד זרעים מפורצל, פסלונים ציפורים ופוחלצים של עכברי שדה הנפוצים באזורים חקלאיים, דימוי של איכר חורש, פסלי שוורים, מגזרות שנעשו מתצלומי נבטים שונים שהאמנית הנביטה וצנצנת המכילת צמחים שגדלו במפעל תרבות בראש-הנקרה.

יש בי אהבה בלתי מוסברת לאמנות על מדפים, הד לתאוותי החשוכה הבלתי נשלטת לארכיונים ולמחסנים (ראו ה"מחסן" הנוכחי). מזה שנים, שהאסתטיקה המיציבת של ארון המדפים קוסמת לי באופן מסתורי ואני רואה בה מדיום בו שוטטשעו עד תום הגבולות בין האמן כאוצר לבין האוצר כאמן. ברגעים אלה, בהם אני כותב מילים אלו, מציג דגלס גורדון באחד מאולמות מוזיאון תל אביב (תערוכתו ה"אימפריאליסטית" על פני חללים רבים מדי במוזיאון אכזה אותי מאד ברמת תכניה, אף כי גירתה אותי באופני התצוגה שלה) - ארון עץ ענק, שידת אדריכלים ("אין דרך חזרה, 2011), שמגרותיו פרוצות וגלויות לעין והן נושאות שברי מראות, נעלי עור, גולגולת של בעלי חי, תצלומים, גזעי עיתונים כלי חסר שבורים, ושטרי בנק מגולגלים. זהו אוסף אישי של חפצים ו"שרידים" שגורדון ליקט במשך שנים, מעין ארכיון פרטי החובר לאסופת דימויים פואטיים. זוהי, אגב, אחת העבודות הטובות יותר בתערוכה.

מתי נולדה בי התשוקה למדיום המדפים? אולי עוד בבחורתי, משפשתה האופנה של מגרות-הדפוס הישנות, המאולסות בתאיהן ב"פיצ'פיקעס", קישוט חובה בכל דירת סטודנטים. היה זה אז גם כשגיליתי את משיכתי לפסלי העץ הקירונים של לואיז נולוטו, שהורכבו מאסמבלאז'ים של קטעי ריהוט ישנים, המתקנים יחד כארונות דחוסים ומושחרים, מזהבים או מולבינים. זכור לי גם פרק קצר של יצירת אסמבלאז'ים, מעשה ידי, ברוח זו. שנים מאוחר יותר, הסתובבתי מכושף במוזיאון בקרפלד, שבגרמניה, בו נגדשו ארונות-מדפים ועליהם אוספי חומרים, חפצים, תרבות ומיכלים, שונים ומשונים, שצבר יוזף בויס, הגרמני, מין מחסן של אלכימאי אפל. פה הוכשרתי לאהדת האוספים המוזיאליים האירונים/פיוטיים של מרסל ברודרס, הבלגי; תצוגות המדף ה"שיווקיות"-אבסורדיות של חיים סטיינברג, האמריקאי; ה"קטלוגים" החזותיים-רוקחותיים של דמיאן הרסט, האנגלי; ויותר מכל - תצוגותיו הארכיוניות המורבידיות של כריסטיאן בולטנסקי, הצרפתי.

כך הגעתי מוכן ובשל לאוספיו האובססיביים של חברי ז'ל, מאיר אגסי (מו קרמר, ושאר הזהויות הבדויות שאימץ), ואפילו ל... צילומיה של עליית אזולאי, שבגרה את לימודי ההמשך ב"בצלאל" ב-2010, זכתה בפרס "קונסטנטיר" לצילום מטעם מוזיאון תל אביב (2011) ומי שצילומיה הדיגיטליים רחבי המידות מאולסלים בלקט דימויים המוסדרים ב- display אופקי (לא אחת על מדפים מצולמים) של אחדות ברבי, סוד היופי. מה הפלא שרויחי נחת בתערוכות ה"אוספים" - "חיי מדף" - שאצרו תמי כץ פריימן ורותם רוף במוזיאון חיפה (2010)? ומה הפלא שטוב לי עם מסורת תערוכות "בצלאל" (לימודי המשך, תל אביב) הנערכות בתוך אולם גנזך עתיר ארונות-מדפים! ומה הפלא, שכאוצר, שבתי ונקטתי במדיום המדפים: מ"צוירים, חוקים וכוסות רוח" (בית האמנים, ירושלים, 1994), "ארכיון הספרייה הלאומית" (נוציה, 1995), ועד "OmanutIsrael.com" ("זמן לאמנות", תל אביב, 2004) ו"הקבינט של אמיל רנצנופר" (מוזיאון פתח-תקווה, 2011)? ומה יוכיח את האובססיה הזו שלי מאשר מדפסי המחסנים של מוזיאון חיפה, אותם העליתי והצגתי כפי שהנמ, פחות או יותר, באולם התצוגה של המוזיאון (2010)?

מדיום המדפים שוכן בשרוש-השורשים של תולדות המוזיאון. מקורו של המוזיאון, כידוע, ב"קבינה-דה-קוריוזיטה", אותו "ארון-הפתעות" מהמאות 17-19, בו אחסן האספן האריסטוקרט את שלל המושאים האקזוטיים מה"עולם החדש", מהארכיאולוגיה וכו'. ארון התצוגה התפתח במאה ה-18 למוזיאוני טבע ולמוזיאוני רפואה, אשר קרבתם למוזיאון לאמנות מוכרת גם לנו בישראל בזכות "בית נכות בצלאל" שהחל (1907) כמוזיאון זואולוגי בהנהלת ישראל אהרוני, או בזכות התערוכה הבלתי נשכחת, "מוזיאון הטבע", שאצרה רויטל בן-אשר פרץ במוזיאון פתח-תקווה ב-2009, או בזכות תערוכתה העכשווית של איה בן-רון במוזיאון רפואי בברלין. וראו גם את תצוגת אגף הגרפיקה, כפי שעוצבה ב-2010 עם פתיחת מוזיאון ישראל המחודש: מדפים-מדפים שעליהם הונחו היצירות הגראפיות, זו בסמוך לזו. לאי אשכח גם תערוכה שראיתי לפני מספר שנים במוזיאון לאמנות מודרנית בטאלין, בירת אסטוניה, בה הוצגו על קיר גבוה מאד, ממסד עד טפחות, מדפי ברזל רבים ועליהם פסלים אקדמיים. מרשים ביותר.

אתם שמים לב: אנחנו מחברים את מדיום ארון התצוגה (מדפים, שידה, מגרות, אפילו חלון-הראווה, שלא מעט אמנים בעבר נהגו לעצב, וה"ויטרינה" הביתית) עם האספנות כחקירה, כתחביב וכדיבור. כי מדיום המדף מאופיין בריבוי אנציקלופדי, המדף-מדפים כבמה/במות של Teatrum Mundi, "תיאטרון עולם" המאחד טבע ותרבות. מישל פוקו:

"מסמכה של ההיסטוריה החדשה הזאת (של הטבע/ג.ע.) אינם מילים אחרות, טקסטים או ארכיבים, אלא מרחבים בהירים שבהם מוצמדים הדברים אלה לצד אלה: מגדירי צמחים, אוספים, גנים; מקומה של ההיסטוריה הזאת הוא מלבן אל-זמני שבו היצורים, המנופים מכל פרשנות, מכל שפה שבסביבה, מציגים את עצמם אלה לצד אלה, עם פני השטח הגלויים שלהם, מקורבים על פי מאפייניהם המשותפים, [...] מה שהשתנה הוא המרחב בו אפשר לראות אותם ושמונמו אפשר לתאר אותם [...] מוזיאון להיסטוריה הטבעית והגו..." [1]

פרטיות וקובצי Cookie: אתר זה משתמש בקובצי Cookie. המשך השימוש באתר מהווה את ההסכמה שלך לשימוש באלו. לקבלת מידע נוסף, כולל מידע על השליטה בקובצי Cookies, ניתן לעיין בעמוד: [מדיניות קובצי ה-Cookie](#)

קטגוריות

- 100 שנות הדפס אמנותי (2)
- English texts (1)
- Uncategorized (85)
- אדורנו (12)
- אופקים חדשים: מאוסף עפרת לאוסף לזין (ג) (2)
- אופקים רחבים יותר: מאוסף עפרת לאוסף לזין (ב) (1)
- אופקים רחבים: מאוסף עפרת לאוסף לזין (א) (5)
- אמנות בארק (4)
- אמנות וספרות (46)
- אמנות יהודית (24)
- אמנות מיוזמית (2010): אמנות ישראלית בשנות האלפיים (53)
- אמנים נשכחים (47)
- בספרים קודמים (1)
- בצלאל (23)
- האידיאה של האוצרות (21)
- האידיאה של האמנות הישראלית (49)
- האישה (7)
- ספר אהרון אבני (1)
- האמנות כדימוי וכסמל (67)
- הג והבור (15)
- הגינים על האמנות (127)
- היסטוריוגרפיה (5)
- המדיום האמנותי (38)
- ידיאו ישראל (10)
- יהדות וזמן (ספר) (1)
- כתבוך שלו: פרשנות לתנ"ך (36)
- מבראשית - קריאה בתורה (3)
- מודרניזם ארצישראלי (132)
- מולטימדיה (6)
- מונוגרפיות (11)
- ספר אהרון כהנא (8)
- ספר משה קסטל (5)
- על השפה (1)
- עם זו גאלת: הגדה אחרת (13)
- עשה לך תנ"ך (71)
- פוסטמודרנה (105)
- פילוסופיה (80)
- פיסול ישראל (48)
- פרוסט: בעקבות היפה האבוד (10)
- פרשת השבוע (35)
- ציר עכשווי בישראל (115)
- ציר ציוני (63)
- צילום ישראלי (2)
- צלובים בטלית (16)
- קרמיקה (7)
- רשעים (חל א') (1)
- שנים מכריעות (18)
- תרבות עברית (97)

...Search

ה"טייחים" של נחום גוטמן משנות החמישים (הפיגומים כ"מדפים", הטייחים כ"מוצגים"). אנחנו זוכרים לטובה את האסתטיקה הזו גם מצוירו המחסניים של יאיר גרבוז (עם 'בלי המדפים'); ואם נפליג, נזכור אותה לטובה מיחסי הקווים ההנדסיים האופקיים כנגד הסימנים הסופנטאניים המתגרים בהם ברישומי ציורי אביבה אורי ומשה קופפרמן (והמהלכים בנתיביהם).

היכן נמקם את ראשית מדיום המדף בבחינת מדיום אמנותי מודרני? אולי, בתאי מזוודתו של מרסל דושאן, אותו ארכיון מתנייד של יצירתו; אולי, ב- "Merz" האגדי של קורט שוויטרס, עוד דדאיסט, שאגר בהמבורג עוד ועוד מושאים בסביבה הולכת וצומחת. ואולי, נמקם את ראשית המדיום באותו דחף איסוף המאפיין לא מעט אמנים, ולו ברובד אישי-אינטימי (המוגבל לסטודיו). זכורה לטובה, בהקשר זה, תערוכת "הגובה של העממי", שאצרה אלן גינתון ב- 2002 במזיאון תל אביב, ובה הציגו אמנים ישראלים לא מעטים "אוספים" ביזאריים, חלקם על מדפים. ואולי, שורש מדיום המדף בעצם הדחף האנושי האוניברסאלי לסדר, דחף המודרך על ידי כוחות ההכרה.

אמנות המדף – בין של האמן ובין של האוצר – ויתרה על מופע היחיד של האובייקט. האחדות, כזכור, היא זו של המדפים, ואילו האובייקטים נידונו לריבוי, שעניין העיקרי בקבוצה וביחסים שבין מרכיביה. הכלל גדול מסך מרכיביו. אסתטיקה ואנתרופולוגיה חִברו יחדיו במדיום המדף. לכאורה, האפקט הוא "לימודי" יותר מאשר אסתטי. מכאן ההיבט המושגי-אידיאי של תערוכות המדף, כמו גם זיקתם המוסדית (למוזיאונים, לארכיונים, לספריות). לא במקרה, תצוגות המדף הן גם ביקורתיות וחתרניות כלפי המוסדות המוזיאליים.

אך, בסופו של דבר, בעומק תצוגות המדף שוכנת אובססיה אי-רציונאלית, שזו "שיגעון לדבר" של האספנות והוא שמקנה לתצוגה את אופייה הפיוטי. מה שחזונו "אקדמית"-לכאורה מכיל אפוא בתוכו חתירה תחת הקלסיפיקציה האקדמית והוא משיק לכאוס ולתוהו לא פחות משעניינו בסדר תבוני.

[1] מישל פוקו, "המילים והדברים", תרגום: אבנר להב, רסלינג, תל אביב, עמ' 133.

Share this

אהבתי

2 בלוגרים סימנו לזה לייק.

באותו משא

[מה חיפשו המודרניסטים הא"י בקהיר ובאלכסנדריה?](#)
ב-"מודרניזם ארצישראלי"

[ספר משה קסטל \(א\)](#)
ב-"ספר משה קסטל"

[קרן רוטו: למעמקים](#)
ב-"המדיום האמנותי"

Posted on פברואר 20, 2013 at 1:40 pm in [האידיאה של האוצרות, המדיום האמנותי](#) | [RSS feed](#) | [להגיב](#) | [Trackback URL](#)

להשאר תגובה

לכתוב תגובה...

תגיות

לוח שנה

ארכיון

קישורים

פברואר 2013						
א	ש	ו	ה	ד	ג	ב
3	2	1				
10	9	8	7	6	5	4
17	16	15	14	13	12	11
24	23	22	21	20	19	18
			28	27	26	25
» מרץ <			» ינו <			

- נובמבר 2019
- אוקטובר 2019
- ספטמבר 2019
- אוגוסט 2019
- יולי 2019
- יוני 2019
- מאי 2019
- אפריל 2019
- מרץ 2019
- פברואר 2019
- ינואר 2019
- דצמבר 2018
- נובמבר 2018
- אוקטובר 2018
- ספטמבר 2018
- אוגוסט 2018
- יולי 2018

ערב רב

פרטיות וקובצי Cookie: אתר זה משתמש בקובצי Cookie. המשך השימוש באתר מהווה את ההסכמה שלך לשימוש באלו. לקבלת מידע נוסף, כולל מידע על השליטה בקובצי Cookies, ניתן לעיין בעמוד: [מדיניות קובצי ה-Cookie](#)

להסכים ולסגור

פברואר 2018
ינואר 2018
דצמבר 2017
נובמבר 2017
אוקטובר 2017
ספטמבר 2017
אוגוסט 2017
יולי 2017
יוני 2017
מאי 2017
אפריל 2017
מרץ 2017
פברואר 2017
ינואר 2017
דצמבר 2016
נובמבר 2016
אוקטובר 2016
ספטמבר 2016
אוגוסט 2016
יולי 2016
יוני 2016
מאי 2016
אפריל 2016
מרץ 2016
פברואר 2016
ינואר 2016
דצמבר 2015
נובמבר 2015
אוקטובר 2015
ספטמבר 2015
אוגוסט 2015
יולי 2015
יוני 2015
מאי 2015
אפריל 2015
פברואר 2015
ינואר 2015
דצמבר 2014
נובמבר 2014
אוקטובר 2014
ספטמבר 2014
אוגוסט 2014
יולי 2014
יוני 2014
מאי 2014
אפריל 2014
מרץ 2014
פברואר 2014
ינואר 2014
דצמבר 2013
נובמבר 2013
אוקטובר 2013
ספטמבר 2013
אוגוסט 2013
יולי 2013
יוני 2013
מאי 2013
אפריל 2013
מרץ 2013
פברואר 2013
ינואר 2013
דצמבר 2012
נובמבר 2012

פרטיות וקובצי Cookie: אתר זה משתמש בקובצי Cookie. המשך השימוש באתר מהווה את ההסכמה שלך לשימוש באלו.
לקבלת מידע נוסף, כולל מידע על השליטה בקובצי Cookies, ניתן לעיין בעמוד: [מדיניות קובצי ה-Cookie](#)

להסכים ולסגור

מאי 2012
אפריל 2012
מרץ 2012
פברואר 2012
ינואר 2012
דצמבר 2011
נובמבר 2011
אוקטובר 2011
ספטמבר 2011
אוגוסט 2011
יולי 2011
יוני 2011
מאי 2011
אפריל 2011
מרץ 2011
פברואר 2011
ינואר 2011
דצמבר 2010

בלוג בורדפרס.קום.

פרטיות וקובצי Cookie: אתר זה משתמש בקובצי Cookie. המשך השימוש באתר מהווה את ההסכמה שלך לשימוש באלו.
לקבלת מידע נוסף, כולל מידע על השליטה בקובצי Cookies, ניתן לעיין בעמוד: [מדיניות קובצי ה-Cookie](#)

להסכים ולסגור